

PROGRAMMA'S BIJZONDER HOOGLERAREN STICHTING SOCRATES 2016-2017

Jaarprogramma 2016-2017 Leerstoel Stichting Socrates Cor van der Weele, Wageningen University

Inleiding / algemeen

Per 1 september loopt mijn eerste Socrates-termijn af. Als ik word herbenoemd (de aanvraag daartoe is ingediend) ben ik van plan de komende vijf jaren de lijnen van de eerste vijf jaar verder te ontwikkelen en te integreren. Die lijnen betreffen a. vraagstukken rond moraal en motivatie (de nadruk lag afgelopen jaren op ambivalentie & strategische onwetendheid), die ik meestal uitwerk via b. concrete maatschappelijke thema's, met de laatste jaren veel aandacht voor vlees en kweekvlees. Het uiteindelijke doel is een benadering uit te werken die te karakteriseren valt als een "ethiek van aandacht".

De afgelopen jaren heb ik mij actief ingezet voor en bij Studium Generale in Wageningen, als lid van de Commissie en ook als organisator van een aantal series, nl over kweekvlees en over wetenschap en levensbeschouwing. Per 27 mei 2016 ben ik voorzitter van de Commissie Studium Generale. Ik zie dit als een functie waarin ik kan bijdragen aan een open en breed academisch klimaat met veel aandacht voor zingeving, en die daarom erg goed aansluit bij wat ik als Socrates-hoogleraar beoog. Daarbinnen wil ik ook blijven meewerken aan specifieke lezingenseries, oa een vervolg-serie over wetenschap en levensbeschouwing.

Onderwijs

* Basis. De cursus "selectieve aandacht en ethiek", waarin de kernthema's binnen mijn leerstoel aan de orde komen, sluit aan bij mijn onderzoek. De nadruk ligt op selectieve aandacht als een maatschappelijk, moreel en levensbeschouwelijk onderwerp, met sinds vorig jaar speciale aandacht voor het spanningsveld tussen empirische verklaringen en normatieve oordelen (bv in termen van verantwoordelijkheden, of deugden). De cursus is een constante binnen mijn leerstoel en tegelijk een "laboratorium" van nieuwe cases en vraagstellingen. Door dit karakter is het aantal studenten noodzakelijk beperkt.

* De basiscursus heeft spin-off effecten in het reguliere onderwijs, waar ik traditionele inleidingen in de ethiek steeds meer aanvul met empirische benaderingen van morele motivatie, en de spanning rond empirie en normativiteit tematiseer. Komend jaar werk ik dit verder uit, met name voor de cursus Food Cultures, die ik geef samen met socioloog dr. Jessica Duncan.

Komend jaar ben ik ook van plan nieuw onderwijs op te zetten in de vorm van een leesgroep over relaties tussen empirie en normativiteit in veranderingsprocessen naar een duurzamer wereld.

* Masterstudenten zoek ik oa voor een onderzoek naar de effecten van het internationale jaar van de peulvrucht

Onderzoek

Het onderzoek naar morele motivatie en eiwit-transitie zet ik voort. Een artikel over een nieuwe interdisciplinaire heuristiek, met de "transitiegroep" is vrijwel af en ook staan twee artikelen rond kweekvlees, ambivalentie en verantwoordelijkheid met Clemens Driessen op het programma. Samen met prof. dr. Bram Büscher begeleid ik sinds kort een aio (Britt Broekhaus) in een project over alternatieven voor vlees.

In het kader van het verbreden en integreren van de onderzoekslijnen wil ik komende jaren ook aandachtspraktijken gaan bestuderen buiten het domein van eiwittransitie, en daartoe wil ik komende tijd nieuwe samenwerkingen aangaan, o.a. met Wageningse collega dr. Paul Ingenbleek (een INREF-aanvraag rond de Afrikaanse wild-industrie is in de maak) en met collega-Socrates hoogleraar Marc Davidson.

Plannen voor onderzoeksaanvragen op korte termijn:

- Plantaardige alternatieven voor vlees ism Atze Jan van der Goot (MVI),
- Kweekleer ism Mark Post, Clemens Driessen en Nynke van den Akker (MVI),
- Strategische onwetendheid en duurzaamheid ism Marleen Onwezen (VENI),
- Aandachtspraktijken i.v.m. de Afrikaanse wild-industrie ism Paul Ingenbleek (INREF).

Maatschappelijk debat

Eiwittransitie, inclusief kweekvlees, blijft een actueel thema, waarover ik regelmatig lezingen geef ook voor algemeen publiek. Daarnaast wil ik mij in de toekomst meer gaan mengen in discussies rond duurzame voedsellandschappen, in de context van de milieuwergroep van de OZSW, en liefst ook in combinatie met mijn nevenfuncties in de Zeeuwse akkerbouw, in samenwerking met prof. dr. Frank Berendse.

Samenwerking HV

Ik wil graag actief betrokken zijn en blijven bij discussies en activiteiten in het humanisme, oa over mensbeelden en/of duurzaamheid.

Onderwijs- en onderzoeksprogramma 2016-2017 Prof. dr. Marc Davidson Socrates Hoogleraar Filosofie van Duurzame Ontwikkeling, Universiteit Maastricht

Onderwijs in het kader van de Socrates-leeropdracht

Binnen de Master Sustainability Science and Policy van Maastricht University zal ik binnen de bestaande cursussen verschillende gastcolleges geven op het gebied van milieufilosofie en milieueconomie. Daarnaast begeleid ik verschillende studenten bij het schrijven van hun masterscriptie of capstone, bijvoorbeeld over de relatie tussen economische groei en geluk of de motieven van bedrijven voor duurzaam ondernemen. Gezien het volle en vaste

Masterprogramma is het echter (nog) niet mogelijk om een eigen cursus aan te bieden op het gebied van mijn leeropdracht. Ik heb daarom de Universiteit van Amsterdam aangeboden een cursus klimaatethiek en milieu filosofie te geven aan masterstudenten wijsbegeerte (12 ECTS, 20 studenten). Aan de UvA past deze cursus wel binnen het programma en zal in september 2016 starten. Het vak is toegespitst op de klimaatproblematiek, maar bestrijkt een groot gedeelte van het vakgebied van de milieu filosofie: onze relatie tot niet-menselijk leven, oorzaken van de milieucrisis, et cetera. Daarnaast zal gekeken worden of elders binnen Maastricht University onderwijs kan worden ingepast.

Ik organiseer september-oktober 2016 een PhD-cursus voor de Nederlandse Onderzoeksschool Wijsbegeerte (OZSW) over klimaatethiek (<http://www.ozsw.nl/activity/climate-ethics/>). Vragen die in deze cursus voor promovendi centraal staan, zijn onder andere: welke plichten hebben we jegens het nageslacht met betrekking tot klimaatverandering? Wat is een rechtvaardige verdeling van verantwoordelijkheden tussen de verschillende landen? Welke individuele verantwoordelijkheid heeft men voor collectieve problemen? Naast de organisatie van de cursus geef ik verschillende colleges, aangevuld door colleges van andere Nederlandse milieu filosofen.

Onderzoek in het kader van de Socrates-leeropdracht

In mijn oratie van 15 april 2016 heb ik een eerste schets gegeven van de vragen waarop ik mij de komende jaren wil richten. Naar mijn inzicht ligt de belangrijkste bottleneck voor een duurzame ontwikkeling in een tekort aan identificatie met toekomstige generaties. Een duurzame ontwikkeling vraagt verbondenheid met toekomstige generaties. Niet enkel vanuit medemenselijkheid en respect voor hun autonomie, maar vanuit het willen realiseren van gedeelde waarden en projecten die het individu overstijgen. De eigen identiteit verbonden zien met toekomstige generaties en de idee van waarden die het individu overstijgen, staan echter op gespannen voet met het moderne individualisme waarin niet zozeer de mens als zodanig de maat aller dingen is als wel de individuele mens. Individualisme waarin de hoogste waarden worden gegeven door autonomie, zelfbeschikkingsrecht, individuele ontplooiing en individuele behoeftebevrediging. Dit individualisme wordt aangejaagd door marktmaatschappij en neoliberalisme.

De eerste onderzoeksvraag is daarom: hoe vinden we een juiste balans tussen individuele vrijheid en een inrichting van de samenleving die partnerschap tussen de generaties voedt? Is het nodig grenzen aan de markt te stellen en zo ja, welke morele rechtvaardiging hebben we daarvoor? In hoeverre is het liberalisme van John Rawls en Ronald Dworkin, in staat om de lange termijn te beschermen? Hoewel dit liberalisme in tegenstelling tot het neoliberalisme geen bezwaar ziet tegen een krachtige overheid die bijvoorbeeld welvaart herverdeelt, dient deze overheid wel strikt neutraal te zijn ten aanzien van verschillende opvattingen over het goede leven. Stimuleert of erodeert deze neutraliteit partnerschap tussen de generaties? Er zit duidelijk een spanning tussen de liberale waarden van autonomie en de perfectionistische idealen die dat partnerschap ten doel kunnen hebben. Het tweede onderzoeksgebied, gerelateerd aan het eerste, betreft het humanisme zelf. Een

centrale gedachte in het humanisme is dat er geen leven is na de dood en we daarom maar één leven hebben te leiden. 'Dit leven is ons volledige bestaan' schrijft Andrew Copson voorzitter van het Britse Humanistisch Verbond in de inleiding van *The Wiley Blackwell Handbook of Humanism*. 'We zullen als personen nooit verder ontwikkelen dan in dit leven: er is geen toekomst waarin voltooiing kan plaatsvinden'. Vandaar de humanistische opdracht tot zelfontplooiing en geluk tijdens dat ene leven. In mijn oratie heb ik gepoogd duidelijk te maken dat wat betekenis geeft aan ons leven, dat wat wij als meest zinvol ervaren, juist die activiteiten zijn waarvan de ontplooiing en voltooiing ons individuele leven overstijgen. In die zin lijkt ook de humanistische kernwaarde van zelfontplooiing een moderne fascinatie met het zelf en persoonlijke identiteit uit te ademen. Hiermee is niet gezegd dat er geen humanistische filosofen hebben gewezen op het belang van zelftranscendente waarden en zingeving. Het humanisme is een genuanceerd en flexibel gedachtegoed. In navolging van Hendrik Pos, een van de medeoprichters van het Nederlands Humanistisch Verbond, schrijft Peter Derkx dat 'wie zichzelf wil ontplooien zich in elk geval ook moet richten op een zaak buiten het zelf'. In die formulering blijft echter een spanning zitten. Kan een waarde die buiten het zelf ligt een middel zijn tot ontplooiing van het zelf? Draait men de hiërarchie van waarden dan niet om? Uitkomst van dit onderzoek zou een pleidooi kunnen zijn voor een humanisme dat niet zozeer de ontplooiing van de individuele mens beoogt maar van de mens, het menselijk project, als zodanig. En voor die ontplooiing is een duurzame ontwikkeling essentieel. Opgemerkt moet worden dat er ook filosofen zijn die zelftranscendentie niet interpreteren als het hechten van waarde aan zaken buiten het zelf, maar als een uitbreiding van het zelf (zie bijvoorbeeld David Heyd in *Genethics*, 1992). Indien men een dergelijke uitbreiding van het zelf als een vorm van zelfontplooiing zou opvatten, verdwijnt de tegenstelling tussen zelfontplooiing en zelftranscendentie.

Of voor dit onderzoek ook promotieplaatsen kunnen worden gecreëerd en gefinancierd, zal zich in de loop van het jaar moeten bewijzen.

SOCRATES-LEERSTOEL bij de EUR

Amsterdam, 15 april 2016

Heleen Pott, pott@eshcc.eur.nl / pott@fwb.eur.nl

De bijzondere leerstoel 'Kunst en Samenleving in humanistisch perspectief' is gevestigd in de Faculteit der Wijsbegeerte (FWB) en in de Erasmus School of History, Culture, and Communication (ESHCC) van de EUR en heeft een omvang van 0,2 fte. Doel van de leerstoel is het bevorderen van reflectie op de filosofische, wetenschappelijke, politieke en cultuur-historische achtergronden van het moderne humanisme, i.c. kritisch onderzoek naar het seculiere, wetenschappelijke beeld van de mens en de cultureel verankerde dichotomieën (rationaliteit-emotie, lichaam-geest, natuur-cultuur, kunst-wetenschap) waarop dat gebaseerd is.

Voorgenomen onderwijs:

Ik zal in 2016-2017 in periode 3 weer de ESHCC cursus What is an Emotion? Emotions in History, Theory, and the Arts geven (CC2048 International BA 2-3 General Cultural Sciences ESHCC, 5 ECTS, ca. 40 studenten).

Bij de faculteit wijsbegeerte EUR ga ik een gastcollege verzorgen in de minor Grote Denkers en een of meer MA-scripties begeleiden in het verlengde van de MA cursus Current Debates in the Philosophy of Emotions die ik de afgelopen jaren heb gegeven.

De MA-opleiding aan de faculteit wijsbegeerte is het afgelopen jaar volledig vernieuwd in verband met de recente doorstart van de faculteit via een double degree (DD) opleiding. In totaal waren er – volgens opgave van de onderwijscoördinator dd. 15.09.2015 - in 2015-2016 286 eerste jaars, waarvan 207 (!) nieuwe DD studenten. Als gevolg van de herstructurering is het aantal mogelijkheden waaruit studenten in de MA kunnen kiezen tot twee Engelstalige profielen beperkt – ‘Continental Philosophy and its History’, en ‘Philosophy, Politics, and Economics’ - aansluitend bij het onderzoek van de vaste staf. Voor de bijzonder hoogleraren is in principe onderwijsruimte binnen de (ca. 6) keuzevakken. Omdat ik de afgelopen maanden op halve kracht draaide door de nasleep van een longontsteking, heb ik de onderhandelingen over de invulling van het MA-programma gemist en sta ik voor komend jaar bij wijsbegeerte niet ingeroosterd – wat op zichzelf geen ramp is maar voor de langere termijn wel enige speciale aandacht behoeft. Vanwege het enorme aantal BA-studenten en daarmee samenhangend correctiewerk (bij min of meer gelijk gebleven staf) is er bovendien een – begrijpelijke - wens om bijzonder hoogleraren in de BA te laten participeren. Ik ben momenteel in overleg met de faculteit over hoe we in de toekomst de invulling van het onderwijs gaan aanpakken.

Voorgenomen onderzoek:

In de periode 2016-2017 ga ik door met mijn onderzoek naar emoties en de ‘embodied mind’. Het accent zal liggen op de betekenis van recente ontwikkelingen in de philosophy of mind zoals ‘enactivisme’ en ‘embodied cognition’, en op historische emotietheorieën (naast William James ook Aristoteles, Descartes, Spinoza, Hume, Wittgenstein, Sartre, Heidegger, Plessner, Patocka) die relevant zijn voor het actuele debat over emoties binnen de wetenschappen.

Work in progress: een artikel over ‘Why bad moods matter’, resultaat van de EPSSE-workshop ‘The meaning of moods’, 8 – 9 december 2015 in Bazel (Landgut Castelen), die ik samen met Angelika Krebs (University of Basel) organiseerde; ‘The importance of Aristotle for contemporary emotion research’ – uitwerking van een lezing op het wereldcongres Aristotle 2400 Years in Thessaloniki, mei 2016.

Elselijn Kingma

Socrates Hoogleraar Filosofie & Techniek vanuit Humanistisch Perspectief

Universiteit Eindhoven

Jaar Programma 2016/17

A. Inhoudelijke beschrijving van het te geven Socrates-onderwijs in het komende academisch jaar 2016-2017, en met name ook een verduidelijkende uiteenzetting over de relatie tussen deze Socrates-onderwijsactiviteiten (in jullie specifieke setting) en humanisme.

Net als voorgaande jaren zal ik in Eindhoven onderwijs taken aannemen in de context van twee vakken. 1: de 'Use leerlijn Quality of Life'. 2. : Een Master-vak over Enhancement.

1. 'USE leerlijn' Quality of Life. USE leerlijnen zijn verplichte onderdelen van het Eindhoven Undergraduate Curriculum, waarbinnen studenten tussen 10 verschillende leerlijnen kunnen kiezen. Alle leerlijnen belichten de meer maatschappelijke kanten van technologie. Een leerlijn bestaat uit een exploratieve fase (5 ECTS), een verdiepende fase (5 ECTS) en een project (5 ECTS). Voor de verdiepende fase en het project wordt binnen een leerlijn verder keuze geboden.

Net als voorgaande jaren zal ik in zowel de exploratieve fase als de verdiepende fase van QoL onderwijs geven, en ik lever ook bijdragen aan het strategisch nadenken over de leerlijn. Binnen exploratieve fase en verdiepende fase zal ik lectures geven over onder meer ziekte en gezondheid, de ethische dilemma's die bij het toepassen van QALY's ontstaan, hun filosofische assumpties en verantwoording.

De relatie met het humanisme zit hem ten eerste in de vraag, hoe we we menselijke oordelen en belangen kunnen verwoorden en/of behouden in de context van technologische oplossingen en veranderingen. In de tweede plaats is een uniek aspect van dit vak dat het de Eindhovense toekomstige ingenieurs een aantal belangrijke vaardigheden bij brengt die ze niet elders in hun opleiding leren, en die hen in meer algemene – en ook humanistische zin vormen. Hieronder vallen: kritisch denken, het verbaal en op papier verwoorden van standpunten en argumenten; het op constructieve, respectvolle en overtuigende wijze deelnemen in een debat, en het geven van feedback.

Het aantal colleges dat ik geef, verandert van jaar tot jaar, omdat dit logistiek gezien afhangt van de timetabling in Southampton en in Eindhoven. Aangezien ik dit najaar in Southampton geen lesverplichtingen heb, wegens een grote onderzoeksgrant, verwacht ik meer in Eindhoven te kunnen zijn dan de afgelopen twee jaar.

Het aantal studenten voor dit vak was de afgelopen twee jaar 120.

2. Enhancement Mastervak: dit is een vak voor masterstudenten over ethische en filosofische vragen over enhancement en techniek. Het is zeer direct gerelateerd aan humanisme, want het gaat er onder andere over of er zoiets is als (essentieel) mens zijn, en 'transhumanisme' wordt ook behandeld. Ik deel dit vak met Eindhovense docent Lily Frank.

B. Inhoudelijke beschrijving van jullie belangrijkste beoogde onderzoeksactiviteiten in het academisch jaar 2016-2017 in het kader van de Socrates-leeropdracht, met een verduidelijkende uiteenzetting over de relatie tussen deze activiteiten (in jullie specifieke setting) en humanisme. Te denken valt onder andere aan wetenschappelijke publicaties, lezingen en congresbijdragen, alsmede promotiebegeleiding.

Qua onderzoek zal ik mij aankomend jaar op drie belangrijke peilers richten:

- Onderzoek naar de metafysica van zwangerschap. Voor dit onderwerp heb ik eerder dit jaar een prestigieuze Europese onderzoekssubsidie (een ERC starting grant) toegewezen gekregen, van 1.3 miljoen Euro, voor 5 jaar. Door deze subsidie zal ik zelf veel meer tijd hebben voor onderzoek, en kan ik (in Southampton) twee twee post-docs en twee PhD studenten aanstellen. De relatie met het humanisme is dat zwangerschap – de manier waarop wij allen tot stand komen – een aspect van ons mens is dat vrijwel geheel over het hoofd wordt gezien in de analytische filosofie. Dit onderzoeksproject zal deze lacuna gaan invullen, met als hypothese dat als we zwangerschap serieus nemen, mensen heel andere eigenschappen dan degene die we nu als essentieel menselijk beschouwend: het idee van het 'individu', bijvoorbeeld, moet wellicht fundamenteel worden herzien. Een eerste publicatie over dit onderwerp is momenteel onder hersubmissie bij het prestigieuze MIND.
- Onderzoek naar ethiek gedurende zwangerschap, en rond de geboorte en de geboortezorg. Dit onderzoek - deels vanuit de metafysische herziening in mijn eerste project – richt zich op vragen over de rechten en plichten van moeders en derden tijdens zwangerschap en bevalling. Ik ben momenteel bezig aan artikelen over het voorgestelde 'integrale tarief' in de geboortezorg en de keuzevrijheid van zwangere vrouwen; een artikel over de juridische status van de foetus; en een artikel (met Fiona Woollard) over de ontoepasbaarheid van onze gebruikelijke methoden van morele analyse op de maternale-foetale interactie.
- Onderzoek naar de, ook voor het humanisme, belangrijke concepten van ziekte en gezondheid, en biologische functie. Ik ben momenteel bezig met een artikel wat onderzoekt hoe het nadenken over synthetische biologie – op het snijvlak van de levenswetenschappen en de techniek – ons beter inzicht kan verschaffen in deze begrippen.

Ik zal in September een lezing verzorgen voor de afdeling Nijmegen van het Humanistisch Verbond, over het derde onderzoeksgebied. Verder staan, zoals ieder jaar, verscheidene nationale en internationale congressen gepland en ik ben aankomende zomer uitgenodigd als 'keynote' speaker op een congres in Italië en een congres in de USA.

C. Weergave van beoogde deelname in de periode 2016-2017 als Socrates-hoogleraar aan het maatschappelijke debat op het eigen vakgebied (maatschappelijke dienstverlening). Te denken valt aan optredens in de media (dagbladen, opiniebladen, radio, TV).

In het verlengde van mijn tweede onderzoekspijler heb ik de afgelopen jaren - voor en achter de schermen – aan het maatschappelijke debat rond deze onderwerpen bijgedragen. Zo adviseer ik bijvoorbeeld het Clara Wichmann fonds in verband met een mogelijk proefproces over de zorg voor en rechten van zwangere vrouwen; onderhoud ik contact met de gezondheidsraad; was ik eerder dit jaar op het ministerie van VWS om over dit onderwerp te spreken; en was ik gast-spreker op een bijeenkomst van de geboortebeweging. Ik heb hierover ook herhaaldelijk in nationale kranten geschreven.

Ik verwacht hier het komende jaar ook weer aan te blijven bijdragen – al zijn de details hiervan vaak niet goed te voorspellen, omdat die afhangen van het inspelen op de ontwikkeling van de maatschappelijke discussie hieromheen; de nieuwscyclus; en

uitnodigingen. Ik merk wel met het oog op het laatste dat mijn netwerk steeds beter wordt. Ik wil hier graag nog aan toevoegen dat mijn bijzonder hoogleraarschap, zowel in termen van logistiek als door het verlenen van maatschappelijke autoriteit, mijn maatschappelijke bijdragen op dit gebied makkelijker en verreikender hebben gemaakt; daar ben ik de stichting erg dankbaar voor.

D. In het verlengde hiervan wordt aan jullie in de vierde plaats gevraagd om in jullie jaarprogramma 2016-2017 in te gaan op concrete samenwerkingsmogelijkheden vanuit jullie positie als Socrates-hoogleraar met het Humanistisch Verbond. Dit ook in het verlengde van de Tweede Strategiebijeenkomst 2014 van de stichting Socrates op 3 december 2014.

Ik zal in September een lezing verzorgen voor de afdeling Nijmegen van het Humanistisch Verbond, over mijn derde onderzoeksgebied.

SOCRATES-LEERSTOEL bij de UNIVERSITEIT LEIDEN

Maureen Sie, Jaarplanning 2016/17 (onder voorbehoud van herbenoeming)

I

In 2016/17 zal ik wederom een brede inleidende cursus verzorgen op Ba 3 niveau voor studenten met een sterke interesse in wijsbegeerte. Titel van de cursus: "Het Morele Brein."

Aantal verwachte deelnemer rond de 35.

Inhoudsbeschrijving: Zijn specifieke delen van ons brein speciaal bestemd voor morele besluitvorming? Kan de neuro-wetenschap iets bijdragen aan filosofische discussies over ethiek, bijvoorbeeld over morele verantwoordelijkheid? Wat is morele verantwoordelijkheid eigenlijk? Empirisch wetenschappelijk onderzoek suggereert dat ons handelen, oordelen en besluiten aan invloeden onderhevig is die aan onze aandacht ontsnappen. Deze cursus bespreekt enkele van deze bevindingen en de relevantie ervan voor filosofische debatten over moreel handelen. Het bespreekt ook wat de filosofische aannames zijn van het onderzoek.

Literatuur en nadere invulling zijn nog niet bekend, maar er een vast onderdeel van de cursus is de studenten zelf aan het denken te zetten over de aangesneden thema's. Een van de eindtermen is dat de studenten na afloop van de cursus in staat zijn een kritische en beargumenteerde positie in te nemen ten aanzien van één van de tijdens de cursus besproken onderwerpen. Dit jaar besprak ik tijdens de cursus het boek *Touching a Nerve* van Patricia Churchland, filosofische teksten van Philip Pettit, Jesse Prinz, Christine Korsgaard, Joshua Greene en Jonathan Haidt. Voor volgend jaar zoek ik een soortgelijk boek en zal ik de teksten min of meer hetzelfde houden (afhankelijke van de evaluatie van de cursus dit jaar).

Eind 2017 zal er naar verwachting één master scriptie te Leiden afgerond zijn van M.

Perquin (is vorig jaar begonnen, maar tussentijds gestaakt in verband met verblijf in het buitenland).

II

Inmiddels zijn 2 Phds aan de slag gegaan (R. Kleijweg, buitenpromovendus, en H. Brouwer, regulier Phd), met beiden zal bekeken worden of er naast een boek tussentijd artikels kunnen worden geschreven die als afzonderlijke hoofdstukken kunnen dienen. Voor een ander project wordt momenteel een onderzoeksvoorstel geschreven, is reeds in gevorderde staat (buiten-promovendus J. Delnoij).

III

In 2016/17 zal contact worden gezocht met Studium Generale Leiden, om mijn leerstoel wat meer onder de aandacht te brengen in het Leidense; daartoe zal ook gepoogd worden de cursussen wat breder te adverteren (voorgaande jaren niet gedaan, omdat de toestroom meer dan voldoende is, maar over het hoofd gezien dat adverteren ook bijdraagt aan naamsbekendheid). Tevens zal ik een korte pitch houden over mijn huidige onderzoek (de onderwerpen liefde als bron van moraliteit, een cognitieve dissonantie model van het geweten en morele verantwoordelijkheid voor impliciete vooroordelen) voor de humanisten in de hoop een twee tot drietal lezingen te houden voor een wat groter publiek, bij voorkeur over liefde (in aansluiting bij mijn aan deze leerstoel verbonden publicatie, "All you Need is Love(s). Exploring the Neurobiological Platform of Morality," in Gregg D. Caruso & Owen Flanagan, *Neuroexistentialism: Meaning, Morals, and Purpose in the Age of Neuroscience*, Oxford University Press).

SOCRATES-LEERSTOEL BIJ DE UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Jaarprogramma 2015-2016, Jeannette Pols

Onderzoek en thema's

Het afgelopen jaar stond in het teken van het verwerven van onderzoeksgelden. Dit is niet goed gelukt (ERC aanvraag loopt nog). Maar dit blijft een belangrijk aandachtspunt; onderzoeksgeld verwerven.

Daarnaast wil ik werken aan een boek over het onderzoek naar waarden, en in het bijzonder de esthetische waarden. Omdat 'onderzoek doen' er steeds bij inschiet is dit mijn prioriteit voor het volgende jaar.

Met het onderzoek naar esthetische waarden hoop ik een register toe te voegen aan de manier waarop wij over waarden kunnen praten en van mening verschillen. Daarvoor is het nodig een 'esthetiek van het dagelijks leven en van zorg' te ontwikkelen. Esthetische waarden waren tot de 18^e eeuw onderdeel van het denken over het goede leven, en ook bijvoorbeeld over wat het betekent een goede dokter te zijn. Met de opkomst van de nieuwe burgerij en het liberalisme zijn esthetische waarden geprivatiseerd, dan wel onderdeel geworden van de kunst theorie. Als private aangelegenheden gaan ze over

kwesties van smaak, en dat is, conform de theorie uit die tijd, iets dat te maken heeft met de authenticiteit van het individu, en waarover niet te twisten valt. Iedereen mag in vrijheid nastreven wat hij of zij mooi, prettig of nastrevenswaardig vindt.

Hiermee is de sociale en culturele achtergrond van de zaken die mensen waarderen naar de achtergrond verdwenen, terwijl deze kwesties vaak relevant worden in culturele botsingen, zoals over rituele slacht, het dragen van de niqaab of het tekenen van cartoons van Mohammed. Deze kwesties vallen heel moeilijk te thematiseren in termen van principe ethiek. Preciezer gezegd, in dit soort discussies 'wint' degene die het eigen standpunt in termen van principes kan verdedigen (rechten van dieren, scheiding van kerk en staat, vrijheid van meningsuiting). Terwijl een analyse van het conflict veel meer zou moeten gaan over de herkomst van bepaalde waarden, de redenen waarom mensen die van waarde vinden, enzovoorts.

In mijn onderzoek treden deze kwesties bijzonder aan het licht, wanneer het gaat om ontwikkelingen in de geneeskunde. Mensen worden steeds ouder en leven steeds langere perioden met chronische ziektes. Ze verwoorden problemen die het best in termen van esthetiek te begrijpen zijn; ze worstelen met de kwaliteit van hun leven, met vaak meerdere ziektes die niet overgaan. Ze moeten omgaan met achteruitgang, de angst voor vernedering, afhankelijkheid en verlies van waardigheid. Om deze problemen goed te analyseren en het hoofd te bieden ontbreekt een geschikt begrippenkader. De medische ethiek richt zich op universele principes en regulering van de zorg, terwijl het hier gaat om waarden die verschillen tussen mensen en niet geschikt zijn om algemene regels op te kunnen baseren. Onderzoek naar 'kwaliteit van leven' is veelal kwantitatief, speurt naar algemene tendensen en thematiseert niet de diversiteit van esthetische waarden, en ook niet de betekenis ervan.

Onderwijs en lezingen

PhD's:

- 2015-present Ariane d'Hoop, Spatial arrangements in psychiatric care practice. An anthropological inquiry.
- 2014-present Annelieke Driessen We are our body: Understanding the lived body and bodywork in dementia care.
- 2012-present Tanja Ahlin, Connected Care: Providing media-assisted care for elderly people in Indian transnational families.
- 2010-present Antje Seeber, The new model of palliative care in neurology.
- 2009-present Annemarie van Hout, Palliative care at a distance.
- 2012-2016 Else Vogel, Eating enough: practices of eating well in Dutch obesity care.

Start: Christien Muusse: een vergelijking van waarden van goede zorg in Utrecht, Nederland en Triëste, Italië.

Voorts doe ik mijn invalbeurten bij de lopende colleges, als mee-lezer van 8^e maandspapers, en in lopende seminars bij antropologie.

De 2 maandelijks lezingenserie 'Filosofie van de Zorg', georganiseerd voor zowel AMC als antropologie PhD's is een groot succes en zet ik het komende jaar voort.

Mogelijk krijgt de cursus material semiotics een vervolg.

Op lezingengebied ben ik voor dit jaar wat terughoudender. Ik geef een dag cursus in Bochum over de etnografie van objecten, en een lezing over onderzoek in de psychiatrie in Brussel. Ik heb twee uitnodigingen voor een begeleidingscommissie geaccepteerd (een in Gent voor onderzoek naar ouderenzorg en burgerschap, een in Reykjavik naar waarden in de thuiszorg).

Met dit jaar alweer 5 pcommissies wil ik dat ook rustiger aan doen komend jaar.

A. Hvidsten, Mobile and welfare technology in homecare, Univ of Oslo, 2016 / J. van Gurp, Teleconsultation in palliative care at home, Radboud Uv, 21 Jan 2016. / I. van Gennepe, Personal dignity in seriously ill patients, Free Uv15 Jan 2016/H. Creemers, Optimizing quality of care for patients with ALS and their family caregivers, AMC 13 Jan 2016/ S. Van den Hooff Involuntary admission of patients with Korsakoff's syndrome 1 Dec 2015 /

Commissie van Toezicht

Dit staat er nog van vorig jaar maar vind ik nog steeds actueel: Het curatorium van mijn leerstoel vergadert eens per jaar. Ik zou willen voorstellen om de planning en het jaar verslag weer gezamenlijk aan het begin van het academisch jaar te doen. Het maken van plannen in april is eigenlijk te vroeg, omdat je dan vooral bezig bent met het uitvoeren van de plannen van begin van het academisch jaar. Dan kunnen we dat in de jaarvergadering in één keer bespreken. Of, alternatief, in april een verslag vragen van hoe de planning verloopt. Zou hier een principiële bezwaar tegen zijn?

VRIJE UNIVERSITEIT AMSTERDAM

Jaarprogramma voor het academisch jaar 2016-2017

Prof. dr. Yolande Jansen, 'humanisme in relatie tot religie en seculariteit'

I Onderwijs

Ik zal in het academisch jaar 2016-2017 opnieuw een collegereeks te geven over 'Seculiere levensbeschouwing' in het reguliere curriculum van theologie en religiestudies, net als ik dit jaar heb gedaan. Daar zit een grote component humanisme in (februari-maart 2017). Dit jaar hebben 20 studenten aan dit vak deelgenomen. Ik ben daarnaast in overleg over een ander MA-Researchmaster module bij VU/Theologie, ook over seculariteit en humanisme in relatie tot de geschiedenis van het monotheïsme.

II Wetenschappelijke publicaties

Het NWO-project van Thijl Sunier en mijzelf over religiekritiek en de positie van jodendom en islam is nog steeds in volle gang. De Socrates-Stichting is maatschappelijke partner van dit onderzoek, en stelt mij in staat twee uur per week te werken aan een boek over dit onderwerp. Ik werk met een aantal auteurs aan dit boek, dat als het goed is, zal uitkomen rond 2017, ook in relatie tot een samenwerkingsproject met het andere NWO project over joden en moslims in Nederland, en met een onderzoeksgroep naar antisemitisme en islamofobie van het NIOD (groep van Prof. dr. Evelien Gans.) Ik werk het komende jaar

aan dit Nederlandstalige boek, waar waarschijnlijk ook bijdragen van de twee aio's in zullen worden opgenomen.

Ik ben ook bezig met een plan om een eigen boekje over humanisme in relatie tot religie en seculariteit te schrijven, met daarin voor een breed publiek mijn eigen visie op het onderwerp van de leerstoel uitgelegd aan de hand van een inleiding op het werk van een aantal filosofen en cultuurwetenschappers (Edward Said, Charles Taylor, Akeel Bilgrami, Wendy Brown).

Verder werk ik aan een aantal peer reviewed artikelen in internationale academische context, onder meer over religie en seculariteit in relatie tot postkoloniale visies op (post-)humanisme.

III Publieksactiviteiten

Ik heb een afspraak met een aantal personen aan de UvH (L. ten Kate, J. Duyndam), om daar in de loop van 2016/2017 een workshop te houden naar aanleiding van mijn oratie en recente boek (Dat zou vorig jaar maar het is uitgesteld). Ik zou ook graag met de Socrates-hoogleraren en/of de UvH verder denken over een manier om kritisch werk over Europa en migratie/postkoloniale literatuur, meer in relatie tot humanisme voor het voetlicht te brengen. Ik heb hierover ook recent overlegd met C. Compas en B. Naber (HV). Verder geef ik regelmatig lezingen waarin ik ook een reflectie op humanisme verwerk, met name in relatie tot hedendaagse vraagstukken rondom godsdienstvrijheid in internationale context. Ik zit in het Platform FORB (Freedom of Religion and/or Belief) dat is georganiseerd door de RUG in samenwerking met een diplomaat, en heb daar ook verscheidene keren actief aan bijgedragen.